

COUR EUROPEENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

П'ЯТА СЕКЦІЯ

Справа "Сілін проти України"

(Заява N 23926/02)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

13 липня 2006 року

*Це рішення стане остаточним за обставин, викладених у пункті 2 статті 44 Конвенції.
Воно може підлягати редакційним виправленням.*

У справі "Сілін проти України"

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

п. П. Лоренцен, *Голова*,
п. К. Юнгвірт,
п. В. Буткевич,
пані М. Цаца-Ніколовська,
п. Р. Маруст,
п. Дж. Боррего Боррего,
пані Р. Єгер, *судді*,
та пані К. Вестердік, *Секретар секції*,

після обговорення в нарадчій кімнаті 19 червня 2006 року,

виносить таке рішення, яке було прийняте в той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена за заявою (N 23926/02), яку подали до Суду 14 червня 2002 року проти України відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Конвенція) громадяни України пани Сергій Миколайович та Костянтин Миколайович Сіліни (заявники).
2. Заявників представляла їх мати, пані Т. Сіліна. Уряд України (Уряд) був представлений його Уповноваженим - пані В. Лутковською.
3. 23 червня 2005 року Суд вирішив направити Уряду держави-відповідача скаргу щодо тривалості цивільного провадження. Відповідно до пункту 3 статті 29 Конвенції Суд вирішив розглядати питання щодо суті та прийнятності заяви разом.
4. 1 квітня 2006 року ця справа була передана до новоствореної п'ятої секції (пункт 5 правила 25 та пункт 1 правила 52).

ЩОДО ФАКТІВ

5. Заявники, пан Сергій Миколайович Сілін, 1982 р. н., та пан Костянтин Миколайович Сілін, 1985 р. н., є братами, проживають у місті Запоріжжі, Україна.
6. У вересні 1997 року право на проживання у квартирі державної форми власності, де проживав батько заявників до своєї смерті (29 грудня 1996 року), перейшло до пана С.

I. ЦИВІЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

7. 2 грудня 1997 року заявники звернулися до Ленінського районного суду міста Запоріжжя (Ленінський районний суд) з позовом до ВАТ "Запоріжсталь", Запорізької міської державної адміністрації та пана С. Заявники вимагали визнати їх право на проживання у спірній квартирі. Вони стверджували, що проживали у спірній квартирі до 1997 року, у жовтні 1997 року їх незаконно виселили з цієї квартири. 27 грудня 1997 року ВАТ "Запоріжсталь" надало свої зауваження на позов заявників.

8. За інформацією Уряду, після завершення підготовки справи до судового розгляду, що включала в себе проведення бесіди із сторонами у справі та витребування необхідних документів, суд призначив розгляд справи на 6 травня 1998 року.

9. Із 20 судових засідань, що відбулися між груднем 1997 року та жовтнем 2000 року, 14 були відкладені у зв'язку з відсутністю або за клопотанням пана С. або представника ВАТ "Запоріжсталь". 11 грудня 1998 слухання справи було відкладене до 29 січня 1999 року за клопотанням заявників.

10. Слухання у справі не відбувалися у періоди з 2 грудня 1997 року до 6 травня 1998 року, з 24 липня до 27 жовтня 1998 року, з 29 березня до 18 червня 2000 року та з 18 червня до 5 жовтня 2000 року. Уряд зазначив, що не має інформації щодо ходу розгляду справи за період між 3 червня та 26 жовтня 1999 року, оскільки протоколи судових засідань були знищені внаслідок пошкодження будівлі суду. Заявники стверджують, що за цей період слухання у справі не відбувалися.

11. 29 березня 2000 року за заявою представника ВАТ "Запоріжсталь" суд притягнув як співвідповідача у справі КП "ПРЕЖО N 14", оскільки це підприємство було останнім власником спірної квартири.

12. 5 жовтня 2000 року суд задовольнив позов заявників.

13. 21 листопада 2000 року Запорізький обласний суд, розглянувши касаційну скаргу ВАТ "Запоріжсталь", скасував рішення суду першої інстанції та направив справу на новий розгляд.

14. 28 березня 2001 року заявники звернулися до суду з клопотанням про витребування у прокуратури міста Запоріжжя копій документів щодо їх скарги про порушення кримінального законодавства, яка розглядалася прокуратурою у вересні 2000 року (див. нижче п. 18). Того самого дня суд задовольнив клопотання та відклав розгляд справи до надання прокуратурою відповіді.

15. У невизначену дату прокуратура надала суду необхідні документи.

16. 6 лютого 2002 року суд у складі колегії із трьох суддів відмовив у задоволенні позовних вимог заявників. Суд зауважив, що заявники не проживали у спірній квартирі та не набули права проживати в ній. Суд також зазначив, що квартира не була передана у приватну власність, яка могла б перейти до заявників. Національний суд звернув увагу на те, що заявники користувалися правом проживання в іншій квартирі, яка спочатку знаходилася у державній власності. Мати заявників отримала останню свою квартиру шляхом приватизації.

17. 18 квітня 2002 року та 21 лютого 2003 відповідно апеляційний суд Запорізької області та Верховний Суд України відхилили апеляційну (касаційну) скаргу заявників та залишили без змін рішення суду першої інстанції від 6 лютого 2002 року.

II. СКАРГИ ЗАЯВНИКІВ ЩОДО ПОРУШЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

18. У невстановлену дату заявники звернулися до відділу міліції та прокуратури з декількома скаргами стосовно їх незаконного виселення з квартири. У вересні 2000 року скарги заявників були розглянуті та відхилені як необґрунтовані. Органи внутрішніх справ

та прокуратура відмовили в порушенні кримінальної справи за цим фактом. Заявники не оскаржили це рішення у національних судах.

ЩОДО ПРАВА

I. СКАРГА ЩОДО ТРИВАЛОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ

19. Заявники стверджують, що тривалість провадження у цій справі порушує вимогу "розумного строку", передбаченого пунктом 1 статті 6 Конвенції, яка передбачає таке:

"Кожен має право на... розгляд його справи упродовж розумного строку... судом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру..."

A. Щодо прийнятності

20. Суд зазначає, що ця заява не є явно необґрунтованою у сенсі пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд далі зазначає, що вона не є непринятною з будь-яких інших підстав. Відповідно ця заява має бути визнана прийнятною.

Б. Щодо суті

21. Суд зауважує, що оскаржуване провадження розпочалося у грудні 1997 року та було завершено у лютому 2003 року. Загальний строк розгляду справи становить близько п'яти років та трьох місяців.

22. Суд вкотре зазначає, що розумність тривалості провадження повинна оцінюватися в світлі конкретних обставин справи з врахуванням наступних критеріїв: складність справи, поведінка заявника та відповідних державних органів, важливість предмета спору для заявника (див., серед багатьох інших, справу *Frydlander v. France* [GC], N 30979/96, § 43, ECHR 2000-VII).

1. Складність справи

23. Уряд стверджував, що справу ускладнював той факт, що 27 грудня 1997 року ВАТ "Запоріжсталь" подала до суду зустрічний позов.

24. Заявники не погодилися із ствердженням Уряду. Вони зазначили, що зустрічний позов під час розгляду їх справи не подавався.

25. Суд звертає увагу на те, що спір перш за все стосувався права на проживання у квартирі державної форми власності. Національні суди мали встановити, чи набули заявники право проживати у цій квартирі, чи проживали вони у ній фактично, чи була ця квартира їх власністю. Національні суди у своїх рішеннях спиралися на письмові докази, надані сторонами, та на свідчення чотирьох свідків, які давали свідчення у суді. Спираючись на матеріали, які надані Суду, він зазначає, всупереч твердженням Уряду, що у цій справі зустрічний позов не подавався. Таким чином, Суд приходять до висновку, що предмет спору у цій справі не можна розглядати як такий, що має значний ступінь складності.

2. Поведінка заявника

26. Уряд стверджував, що заявники відповідальні за затримку у провадженні більше ніж на дванадцять місяців, оскільки слухання справи відклалися 11 грудня 1998 року та 28

березня 2001 року за їх клопотаннями (див. вище пп. 9 та 14). Відповідно до позиції Уряду затримка на одинадцять місяців була спричинена тим фактом, що заявники оскаржували рішення від 6 лютого та 18 квітня 2002 року.

27. Заявники не погоджувались.

28. Суд зазначає, що заявники сприяли тривалості провадження шляхом подання клопотання про відкладення слухання справи 11 грудня 1998 року (до 29 січня 1999 року). Суд також зазначає, що заявники зверталися із заявою про витребування документів, які пов'язані із розглядом їхніх кримінальних скарг (див. вище п. 18). Але це клопотання не може пояснити бездіяльність суду впродовж усього періоду до лютого 2002 року. Суд вважає, що витребування зазначених документів у інших державних органів не мало б тривати довго.

29. Суд звертає увагу на те, що заявники оскаржували рішення від 6 лютого та 18 квітня 2002 року у вищестоящі суди. Проте їх не можна звинувачувати за те, що вони використовують засоби, надані їм відповідно до національного законодавства для захисту своїх інтересів. Це не могло значно вплинути на тривалість цивільного провадження.

30. Грунтуючись на зазначеному вище, Суд приходять до висновку, що незважаючи на те, що мали місце певні затримки, які могли статися з вини заявників, до Суду не надано доказів того, що саме заявники суттєво вплинули на тривалість провадження в цілому.

3. Важливість предмета спору для заявників

31. Суд вважає, що провадження було деякою мірою важливим для заявників. Проте Суд не знаходить будь-яких підстав для того, щоб національні суди могли поставитися до цієї справи з більшою увагою в порівнянні з іншими справами, які ними розглядалися.

4. Поведінка органів державної влади

32. Уряд наголошував на тому, що значних періодів бездіяльності з вини держави не було. Зокрема, Уряд зауважував, що у період між груднем 1997 року та жовтнем 2000 року відповідачі неодноразово не з'являлися у судові засідання чи заявляли клопотання про їх перенесення.

33. Заявники не погодилися з такою позицією.

34. Суд нагадує, що роль національних судів в організації судових проваджень у тому, щоб зробити їх швидкими та ефективними (див. останнє рішення щодо державних органів *Scordino v. Italy* (N 1) [GC], N 36813/97, § 183, ECHR 2006...). Зокрема, національні суди мали можливість встановити, чи були підстави відкладення судового провадження за клопотанням однієї із сторін правомірними, і, якщо це так, встановити період такого відкладення. Крім того, відповідно до українського законодавства суди мали повноваження застосувати до сторін, які сприяють безпідставному затягуванню провадження, адміністративні та кримінальні санкції.

35. Таким чином, Суд вважає, що державні органи несуть відповідальність за затримку судового провадження у суді першої інстанції, яка в цілому складає приблизно п'ятнадцять місяців і мала місце між груднем 1997 року та жовтнем 2000 року (див. вище пп. 8 та 10) та щодо якої Уряд не надав переконливих виправдань.

36. Суд зазначає, що провадження у судах апеляційної та касаційної інстанцій тривало один рік. Проте, з огляду на затримки, що мали місце під час провадження у суді першої інстанції, та обставини справи в цілому, Суд вважає, що тривалість цієї справи була надмірною та порушувала вимогу "розумного строку".

37. Відповідно мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

II. ЩОДО ІНШИХ СКАРГ

38. Заявники також скаржаться на порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції щодо результатів та несправедливості провадження.

39. Суд вважає, у справі немає свідчень того, що провадження було свавільним або рішення судів були явно необґрунтовані. Заявники брали участь у судовому провадженні на змагальних засадах та мали можливість надавати будь-які аргументи, необхідні для захисту своїх інтересів, а судові органи розглядали їх належним чином. Відповідно ця частина заяви має бути відхилена як явно необґрунтована згідно з пунктами 3 та 4 статті 33 Конвенції.

40. Заявники також скаржаться на виселення їх із квартири та неспроможність органів внутрішніх справ запобігти проживанню у квартирі сторонніх осіб, що є порушенням їх права на повагу до житла, передбаченого пунктом 1 статті 8 Конвенції.

41. Суд зазначає, що заявники зверталися з цими скаргами до національних судів. Останні встановили, що заявники ані проживали у спірній квартирі, ані набули права проживати у ній. Відповідно вони не були виселені з квартири. Беручи до уваги ці обставини відповідно до пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції (див. п. 39), Суд не знаходить жодних підстав, щоб дійти інших висновків, ніж національні суди.

42. Суд вважає, що факти цієї справи не свідчать про будь-які ознаки порушення статті 8 Конвенції, та зазначає, що ця частина заяви повинна бути відхилена як явно необґрунтована згідно з пунктами 3 та 4 статті 35 Конвенції.

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

43. Стаття 41 Конвенції передбачає:

"Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію".

44. Заявники вимагають 8210 грн.¹ компенсації матеріальної шкоди та 5000 ЄВРО компенсації моральної шкоди.

45. Уряд зауважив, що вимоги заявників є необґрунтованими та визнання порушення у цій справі буде достатньою справедливою сатисфакцією.

46. Суд не знаходить жодного причинно-наслідкового зв'язку між встановленим порушенням та заявленою матеріальною шкодою і тому відхиляє зазначені вимоги заявників. Проте Суд вважає, що заявники могли зазнати моральної шкоди внаслідок надмірної тривалості судового провадження у їхній справі. Суд, здійснюючи свою оцінку

¹ Приблизно 1308 ЄВРО.

на засадах справедливості, як вимагається статтею 41 Конвенції, вважає, що визнання порушення само по собі є достатньою справедливою сатисфакцією за моральну шкоду.

В. Судові витрати

47. Заявники не заявили жодних вимог у цьому зв'язку. Відповідно Суд нічого не присуджує.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД

1. *Оголошує* одноголосно скаргу заявників за пунктом 1 статті 6 Конвенції щодо надмірної тривалості судового провадження прийнятною, а інші скарги неприйнятними;

2. *Постановляє*, чотирма голосами проти трьох, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;

3. *Постановляє* одноголосно, що визнання порушення само по собі є достатньою справедливою сатисфакцією за моральну шкоду, заподіяну заявникам;

4. *Відхиляє* решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою та повідомлено письмово 13 липня 2006 року відповідно до пп. 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

Голова

Пеер Лоренцен

Секретар

Клаудія Вестердік

* * *

Відповідно до п. 2 статті 45 Конвенції та п. 2 правила 74 Регламенту Суду у додатку до цього рішення наведена спільна окрема думка пана Лоренцена, пана Маруста та пані Єгер.

P. L.

C. W.

СПІЛЬНА ОКРЕМА ДУМКА СУДДІВ ЛОРЕНЦЕНА, МАРУСТА ТА ЄГЕР

Більшість вирішила, що у цій справі мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції внаслідок надмірної тривалості провадження. Ми не можемо погодитися з таким рішенням з таких підстав.

Справа розглядалася судами трьох інстанцій. В цілому провадження тривало менше ніж 5 років та 3 місяці. Крім того, справа двічі розглядалася судом першої інстанції у зв'язку із

скасуванням рішення від 5 жовтня 2000 року обласним судом. Є вірним твердження більшості, що існував період, який тривав у загальній кількості 15 місяців, коли справа знаходилася на розгляді у суді першої інстанції та щодо якого Уряд не надав жодного переконливого пояснення. Проте провадження в апеляційному суді та Верховному Суді було закінчено протягом одного року і загальний період вирішення справи не можна визнати нерозумним. Так, у справах, які розглядалися судами декількох інстанцій, на наш погляд, важливим є не розглядати тривалість провадження окремо, оскільки вичерпне дослідження фактичних та юридичних обставин справи судом першої інстанції може часто скорочувати час, необхідний для вищих судів. Більше того, необхідно взяти до уваги (що вірно відмічено більшістю), що заявник певною мірою сприяв затягуванню провадження та що це була цивільна справа, яка не була терміновою.

З огляду на обставини справи, період, що розглядається, не можна визнати як неприйнятний, якщо дивитися з точки зору загальної тривалості провадження, як воно і має бути (див. для порівняння рішення у справах *G. L v. Italy* від 3 жовтня 2002 року, N 54283/00, та *Hadjikostova v. Bulgaria* від 4 грудня 2003 року, N 36843/97 з подальшими посиланнями). Відповідно, на нашу думку, у цій справі не було порушення п. 1 статті 6 Конвенції.